

COOL

NEJLEPŠÍ UČITEL NA SVĚTĚ



bambōok

bamb**ook**

COOL

NEJLEPŠÍ UČITEL NA SVĚTĚ





Poděkování



Rád bych vyjádřil své upřímné díky následujícím lidem:

Inspirující a zábavné skupině žen: Meg, Thee, Martě, Betsy, Debbie a Leigh Ann, která jako první naslouchala hlasům v této knize a dala mi odvahu pokračovat.

Johnu Irvingovi, jednomu z nejšlechetnějších lidí, jaké jsem kdy potkal. Vaše povzbuzení a moudrost mi daly tolik, že je nemohu nikdy splatit. Budu vám navždy věčný.

Paulu Fedorkovi za to, že se do toho vložil a pomohl mému románu najít domov.

Mé redaktorce Françoise Buiové za její trpělivost a vytrvalost, naslouchání a pečlivou práci s rukopisem.

A konečně své ženě Beth, která před několika lety podpořila a povzbudila mou nově zrozenou vášeň pro psaní. Za tímto dobrým mužem stojí zcela jedinečná žena.

***Třetákům a čtvrtákům komunitní školy v Bethany,
kteří mě inspirovali k psaní a jejichž živelnost
a záhady každodenního života mi poskytly
příběh hodný vyprávění.***



Předmluva



Když jsem poprvé četl a obdivoval tuto od začátku podmanivou prvotinu, jejíž název zněl nejprve (vážněji) *Voices from the Classroom* (Hlasy ze třídy) a potom (rozumněji) *The Dollar-Word Man* (Muž dolarových slov), rozhodně jsem už nebyl dítě – v té době jsem dokončoval svůj dvanáctý román. A bylo mi už dost přes šedesát let, když jsem sledoval vynikající knihu Roba Buyei růst a vyjít pod titulem *Because of Mr. Terupt* (Kvůli panu Teruptovi) – což byl přiléhavější název pro příběh o učiteli, který člověku změnil život, učiteli, jakého bychom si všichni přáli mít (a někteří z nás ho taky měli).

Děti, které nám o něm vyprávějí, působí stejně autenticky jako jejich kouzelný učitel; budou vám připomínat vaše vlastní dětské kamarády i nepřátele. Ani nehoda, ke které příběh nevyhnutelně směřuje, není vlastně nehodou; je stejně mistrovsky vykonstruovaná a obratně spředená jako celý zbytek tohoto strhujícího vyprávění.

John Irving



první
část

září

Petr

Máme tu smůlu, že s námi na tomhle světě žijí učitelé, ale jelikož s tím nic nenaděláme, nezbyvá než doufat, že místo toho starého nudného páprdy dostaneme někoho úplně nového. Noví učitelé ještě neznají pravidla, takže vám u nich projdou věci, za které by vám ti staří dali co proto. Taková je moje teorie. A tak jsem se na začátek páté třídy docela těšil, protože k nám měl přijít učitel-bažant – chlapík jménem Rupett. Rozhodl jsem se ho hned otestovat.

Když je propustka na záchod volně k mání, stačí si ji jen vzít a jít. Letos byly záchody naproti přes chodbu. Vždycky to je nejjednodušší způsob, jak se vyhnout učení. A musím říct, že v tomhle dovedu být vážně dobrý. Beru si kartičku v jednom kuse a učitelé si toho

nikdy nevšimnou. A jak už jsem řekl, pan Rupett byl nováček, takže jsem věděl, že mě nemůže nachytat.

Jak se jednou vytratíte na záchod, můžete se krásně poflakovat. Na našem patře byly jinak samé učitelky, takže jste se nemuseli bát, že tam přiběhnou za vámi. Můžete se chytit tyčí nad kabinkami a houpat se. Pokusit se nohama dotknout stropu. Rozhoupat se přes celou místnost. Když je někdo v kabině, je největší sranda zhoupnout se a vykopnout mu dveře, zvláště když je to menší dítě. Když ho pořádně vylekáte, někdy se i trochu počůrá. Je to legrační. Nebo když váš kamarád čůrá do mušle, můžete do něj zezadu strčit a zároveň spláchnout. Většinou skončí trochu mokrý. To je taky docela sranda. Některé děti rády ucpávají záchody velkými chuchvalci toaletního papíru, ale to bych vám nedoporučoval. Můžete z toho mít velké problémy. Starší brácha mi řekl, že jeho kamaráda při tom jednou nachytali, a pak musel čistit záchody zubním kartáčkem. Dokonce říkal, že pak ho ředitel nechal, aby si tím kartáčkem vyčistil zuby. Naše ředitelka Veberová dovede být dost drsná, ale tohle by podle mě snad neudělala. Ale zkoušet to nehodlám.

Když jsem se vrátil do třídy asi počtvrté nebo popáté, pan Rupett se na mě podíval a řekl: „Človče, Petře, nevím, jestli bych neměl zavolat pana doktora Počůráčka, protože ty čůráš víc než pes, co jde kolem řádky požárních hydrantů.“

Všichni se tomu smáli. Spletl jsem se. Všiml si. Posadil jsem se. Pan Rupett přišel ke mně a pošeptal mi do ucha: „Můj děda mi vždycky radil, abych si na něm udělal uzel.“

Nevěděl jsem, co mám dělat. Když to řekl, vykulil jsem oči. Nevěřil jsem vlastním uším. Ale nic se nestalo. Pan Rupett se jen vrátil dopředu k tabuli a matematickému problému, který zrovna řešil. Seděl jsem tam s vykulenýma očima, a brzy taky s úsměvem.

„Co ti řekl?“ vyzvídál Marty. Marty seděl ve vedlejší lavici.

„Nic,“ odpověděl jsem.

Ben a Vendy se taky naklonili přes lavice, aby slyšeli. Seděli naproti nám. Naše čtyři lavice tvořily ve třídě stůl číslo tři. Pan Rupett nás někdy vyvolával podle stolů.

„Nic,“ zopakoval jsem. Bude to moje tajemství.

Je pan Rupett vážně tak fajn? Jeho reakce byla každopádně lepší, než když na vás někdo řve, jak to dělali starší páprdové. Některé děti ze třídy by se možná rozplakaly, ale já ne. A nějak jsem tušil, že pan Rupett to ví. Byl to prostě jeho způsob, jak mi naznačit, že poznal, o co mi jde, a přitom z toho nedělat žádnou velkou vědu. To se mi na panu Rupettovi líbilo. Určitě s ním může být legrace. A já mám legraci rád. Letos jsem si poprvé v životě pomyslel, že by ve škola mohla být zábava.

Jessica

První dějství, obraz první

První den školy. Byla jsem nervózní. Docela. Syndrom zpocených dlaní a sucha v puse udeřil plnou silou. Nepřekvapovalo mě to – koneckonců jsem byla na úplně neznámém místě. Já a moje mamka jsme se právě přestěhovaly z tichomořského pobřeží k pobřeží Atlantiku, sem do Connecticutu. A tohle byl můj úplně první den ve škole Sněžný vrch. Mamka šla se mnou, aby mě trochu podpořila.

Prošly jsme skleněnými dveřmi a krásnou vstupní halou a šly se zeptat na cestu do ředitelny. Paní se zrzavými vlasy, která podle všeho mimořádně vynikala v multitaskingu, nás uvítala úsměvem a přikývnutím. Zároveň si ramenem přidržovala u ucha telefon

a volnými rukama si přitom čmárala poznámky z konverzace, kterou vedla druhým uchem s hnědovlasou paní stojící vedle ní. Čekaly jsme. Prsty jsem zarývala do tvrdé obálky knížky ve svých rukou.

„Dobrý den. Jsem paní Veberová, ředitelka,“ promluvila ta hnědovlasá. Vypadala přísně a byla celá naparáděná v pracovním kostýmku. „Vítejte ve škole Sněžný vrch. Můžu vám s něčím pomoci?“

„Hledáme třídu pana Rupetta,“ odpověděla jí mamka. „Já jsem Julie Majerová a tohle je moje dcera Jessica. Jsme ve městě nové.“

„Ach ano. Ráda vás obě poznávám. Pojdte, ukážu vám cestu.“

Paní Veberová nás vedla z ředitelny. Ještě jednou jsem se podívala na sekretářku. Napadlo mě, že by z ní byla bezvadná postava v jedné z tátových divadelních her. Můj táta totiž režíruje divadelní hry v Kalifornii, kde bych si teď přála být.

„Jak se dneska máš, Jessico?“ zeptala se mě paní Veberová.

„Dobře,“ odpověděla jsem, i když to nebyla tak úplně pravda.

Kráčely jsme s ředitelkou přes halu a po schodech k mé nové páté třídě. Chodby trochu páchly zatuchlinou, ale taky čistotou, jako by je právě vytřeli dezinfekcí. Přemýšlela jsem, jestli to vedení školy udělalo schválně, aby dalo najevo, jak čistá jejich škola je. Šla jsem za mamkou po strakatě modrém koberci kolem řad červených skříněk, kam už si některé děti ukládaly zásobu nových věcí. Cítila jsem na sobě jejich oči, jak si

prohlížíjí holku, co je ve městě nová. A po pohledech přišlo šeptání. Rozhořely se mi tváře.

„A jsme tady,“ oznámila paní Veberová. „Tady je vaše patro. Jsou tady čtyři učebny, samé páté třídy, dvě na každé straně chodby. Záchody jsou uprostřed.“ Paní Veberová během řeči ukazovala na místnosti. „A tohle je tvoje třída,“ ukázala naposled. „Místnost dvě stě dva. Ať se ti první den vydaří.“

„Děkujeme,“ řekla mamka. Já jsem jen přikývla.

První dějství, obraz druhý

Vešly jsme do třídy. Učitel zvedl pohled od stolu a usmál se na nás. V břiše mi třepotali motýlci, jako bych byla na centrifuze.

„Dobré ráno, já jsem pan Rupett,“ pozdravil nás učitel, když mě a mamku uviděl. Vstal od stolu a šel nám naproti.

„Dobré ráno,“ odpověděla mamka. „Já jsem Julie Majerová a tohle je Jessica. Myslím, že je z nové školy trochu nervózní.“

Měla jsem v krku takový knedlík, že jsem nemohla promluvit. Jen jsem panu Rupettovi vrátila úsměv. Vypadal kamarádsky.

„No, já jsem tu taky první den. Takže to zkusíme zvládnout společně,“ řekl.

Můj úsměv se rozšířil.

„Tvoje místo je tamhle u druhého stolu. Budeš sedět s Natálií, Tomem a Romanem. Je to blízko u oken, takže budeš mít dobré světlo na čtení. To je skvělá knížka, kterou sis přinesla, Jessico.“

Podívala jsem se na svou knihu – *V pasti času*. Dlaní jsem pohladila obálku.

„Mám ráda, když všechno dopadne dobře,“ řekla jsem.

„To já taky,“ řekl pan Rupett. „A udělám, co bude v mých silách, aby tenhle rok dopadl dobře pro tebe.“

Znovu jsem se usmála. Ani se mi tomu nechtělo věřit. Můj učitel tu byl taky nový. A líbilo se mu, co čtu. Nevím, jak to udělal, ale zmizeli mi motýlci z břicha i knedlík z krku. Myslím, že bude všechno v pohodě.

LUKÁŠ

Školu mám rád. Jsem v ní dobrý. Dostávám samé jedničky. Takže když pan Rupett ohlásil náš první matematický projekt, těšil jsem se.

Dolarová slova byla praštná. Rozhodně to nebyl učebnicový úkol jako všechny ostatní, co jsem kdy dostal. Ani zdaleka ne! Měli jsme předpokládat, že písmeno *a* má cenu jednoho centu, *b* dvou centů, *c* tří centů a tak dále – až do *z*, které mělo cenu dvaceti šesti centů. Úkolem bylo přijít na slova, která při sečtení písmenkových hodnot dávala hodnotu jednoho dolaru. Ani devadesát devět centů, ani jeden dolar a jeden cent, ale přesně jeden dolar.

Pan Rupett nám dal dost času. Chtěl si být jistý, že rozumíme zadání, a říkal, že je zvědavý, kdo dokáže vymyslet dolarové slovo jako první.

Ihned jsem si vyrobil tabulku se všemi písmeny a jejich odpovídajícími hodnotami. Taková rychlá pomůcka. Pak jsem si začal zapisovat všechna slova, která mi přišla na mysl a obsahovala dražší písmena. *Vyrovnat* = 137 centů. *Zvonkohra* = 130 centů. *Zvuk* = 80 centů. Pak mě napadlo, hele, počkat, a co jen přidat množné číslo? *Zvuky* = 105 centů. To nesedí, ale je to dost blízko. Napadlo mě, že to není špatná strategie pro další slova.

A tak sedím a počítám jedno slovo za druhým, snažím se vymyslet první dolarové slovo roku, a vtom – co slyším? Petra a Alexu.

S Petrem jsem ve třídě čtvrtý rok, s Alexou třetí. S Petrem je zábava, ale někdy je ho víc než dost. Když se snažím soustředit na práci a jemu se chce blbnout, otravuje mě to. Ale mám ho rád. Je s ním legrace a taky je věčně samý průšvih. Zato Alexa, ta v jednom kuse vede nějakou „dívčí válku“. Tyhle věci mi nejdou do hlavy. Ráda nosí nóbl oblečení – šatičky, sukýnky, drahé boty – a vždycky k němu musí mít dokonale sladěné doplňky. A až moc často říká „jako“. Ale k průšvihu taky nemá nikdy daleko. Takže jsou s Petrem dobrá dvojka.

Petr šťouchl do Alexy loktem. Zaslechl jsem, jak jí šeptá slovo.

To má k dolaru pěkně daleko, pomyslel jsem si.

„Padesát pět,“ potvrdila mi to Alexa. „Nic moc. Zkus...“

Copak jim přeskočilo? Začali jako praštění počítat sprostá slova a pořád se u toho hihňali. Bylo mi jasné, že je učitel musí přistihnout.

„To taky nejde,“ řekl Petr. „A co třeba...“

To je ale hňup! Sotva jsem si to pomyslel, věděl jsem, že to slovo stojí za spočítání. *Hňup* = 59 centů. Přidal jsem množné číslo. Stejně tu nebyl jeden hňup, ale dva *hňupové* (jeden dolar a jeden cent!). Už jsem chtěl zavolat, že to skoro mám, když mě Petr předběhl.

„Mám to!“ vykřikl. „*Kejtičky!*“ Vyskočil, začal se napařovat, jako by byl ta nejúžasnější věc od vynálezu krájeného chleba, a napsal to slovo na tabuli. „*Kejtičky*,“ zopakoval. „*K-E-J-T-I-Č...*“ Petr začal názorně předvádět, jak slovo dává dohromady dolar. Pan Rupett ho nepřerušil. Já se na to chystal, ale předběhla mě ta nová holka.

„Asi ses přepočítal, Petře,“ řekla Jessica. „Devadesát čtyři centy.“

Petr se otočil na učitele. „Je mi líto, Petře, ale je to tak. Zkus to znovu. A možná bys mohl zkusit slovo z jiného soudku než ta, která celou dobu vymýšlíte.“

Petr se svalil zpátky do lavice. Nepřekvapilo mě, že pan Rupett celou dobou věděl, čemu se Petr věnuje.

„Tak kdo se dostal aspoň nejbliž k dolarovému slovu?“

Zvedl jsem ruku. „Pane učiteli, mám tu jeden dolar a jeden cent.“ Došel jsem k tabuli a napsal *hňupové*. Následoval sborový smích. „*Hňupové*,“ řekl jsem nahlas. „*H-N-U-P-O-V-E* dává dohromady sto jeden cent. Petr s Alexou si to můžou přepočítat.“

Pan Rupett se rozesmál. „Stačí, Lukáši. Musím říct, že to není ten druh slova, jaký jsem čekal, ale nicméně jsi zatím opravdu nejbliž. Gratuluju.“

Dolarová slova byl ten nejlepší matematický projekt všech dob. Začali jsme s ním ve *středu* (osmdesát sedm

centů) a pracovali na něm celkem tři týdny. Metodou pokusu a omylu a s pomocí pár strategií, které jsem se postupně naučil, a několika užitečných rad od pana Rupetta jsem vymýšlel čím dál víc slov těsně kolem jednoho dolaru, ale to pravé dolarové na mém výsledném plakátě zatím chybělo.

Pan Rupett si prohlížel mé dílo a usmíval se. „Lukáši, tohle je *vynikající*.“ (Jeden dolar třináct centů.) „Podle mě z tebe bude dolarový šampión.“

Alexa

Tak jsem jako zjistila, že máme novýho učitele. To je suprový.

Pan Rupett byl fajn. Nechal nás sedět kolem stolů, ne v řadách. Říkala jsem si, no teda, to jako vážně? A nejlepší bylo, že jsem mohla sedět se svou kámoškou Danielou.

Taky jsme měli ve třídě novou holku, Jessicu. Nesešla u našeho stolu, ale já s ní potřebovala mluvit. Potřebovala jsem jí říct, s kým ze třídy se jako může kamarádit. Připadalo mi, že by mohla bejt docela oukej, i když si s sebou všude tahala knížku jako nějakýho plyšovýho medvídka.

Zašla jsem za ní o přestávce. Na venkovní přestávky chodíme dozadu za školu. Je tam velký vyasfaltovaný hřiště s obručema na basket a namalovaným panákem

na skákání. O kus dál jsou zase takový jako prolejšačky a další velký hřiště na běhání a různé sporty jako fotbal nebo nohejbal. A na kraji toho hřiště je taky takovej altán. A právě na jeho schodech jsem našla sedět Jessicu. Četla si knížku. Říkala jsem si, jako, to je dost trapný, ale stejně jsem k ní šla.

„Čau,“ povídám jí.

„Ahoj,“ pozdravila mě.

„Ty jsi Jessica, že jo?“

„Ano.“

Udělala jsem žvýkačkovou bublinu a sedla si vedle ní. „Já jsem Alexa,“ představila jsem se. „Kámošky mi říkaj Lexi.“ Našla jsem v kabelce zrcátko a zkontrolovala si fialovej lesk na rty Rock Star, a pak jí povídám: „Odkud jako jsi?“

„Přistěhovali jsme se z Kalifornie,“ řekla ta nová holka.

„Taky jsem dřív bydlela v Kalifornii.“ Začala jsem si hrát s kamínkami, co mi ležely pod nohama. Vždycky se mi líp lže, když se lidem nedívám do očí. „Přestěhovali jsme se, protože můj táta jako onemocněl a potřeboval tady nějaký doktory.“

„To je mi líto,“ řekla Jessica. Začala si taky hrát s kamínkami.

„Hele,“ řekla jsem, „když jsi tu jako nová, napadlo mě, že ti trochu pomůžu... teda jestli chceš.“ Udělala jsem další bublinu.

„No jasně. Dobře.“

Přestala jsem si hrát s kamínkami a přisedla si blíž k ní. „Nechceš žvejku?“

„Ne, díky,“ řekla.

Jasně že ne. Malá slečna Dokonalá. Vrátila jsem žvýkačky do kabelky.

„Tamta holka,“ ukázala jsem přes hřiště na Danielu. „Tu vždycky poznáš, protože je tlustá.“ Zasmála jsem se, ale Jessica ne. „To je Daniela. Na tu si dej bacha. Je to holka, se kterou se jako určitě nechceš kamarádit.“

„Ale ty přece sedíš vedle ní. Myslela jsem, že jste kamarádky.“

Tohle jsem nečekala. Většina holek jen poslouchá a přikyvuje. Udělala jsem další bublinu a žvýkačka praskla. „Jo. Bejvala super. Ale teď tě jako v jednom kuse pomlouvá. Říká ti slečna Svatoušková a nafoukanej knihomol.“

Jessica vypadala překvapeně. „Ach. Tak jo. Díky, žeš mi to řekla.“

„Neboj,“ vzala jsem ji kolem ramen. „Drž se mě a já ti budu pořád pomáhat. To bude v pohodě.“

Pak přestávka skončila. Takhle jsem zahájila svou dívčí válku.

Denis

Děti ve třídě jsou v pohodě. Jen musím zas snášet Alexu. A její opeřený boa a šaty s leopardím potiskem a ty pitomý kabelky. Zajímalo by mě, jakej letos zase objeví mejkap. Je tak pitomá! Myslí si, že je nějaká hollywoodská hvězda nebo co.

Pak je tu Lukáš. Ten mi nevadí. Jen je hodně chytřej a bere školu hrozně vážně.

A v naší třídě je taky Daniela. Ta je tlustá.

Pak je tu Petr. To je chytřej kluk. Mazanej jako liška. Měl jsem chuť říct Rupettovi, že Petr tráví většinu času na záchodě, aby se mohl ulít z učení.

Ale Rupett na to přišel sám, i když je tu novejš. Vypadá chytře. Jen doufám, že nezačne slídit taky kolem mě. Protože já ve škole nejsem dobřej. Škola je nanic.

Daniela

Ve škole to nebylo nic moc. Učitel vypadá celkem mile a je s ním i legrace, ale to je všechno k ničemu, když nemáte kamarády. Lexi už mi tohle udělala mockrát. Jeden den je to moje nejlepší kámoška a druhý dělá, že mě nezná. Ani nevím proč. Nejsem na ni zlá. Ale letos to bylo vůbec nejhorší.

Začalo to docela dobře. Ale jeden den po přestávce Lexi prostě začala dělat, že mě nevidí. Jako bych tam vůbec nebyla. Mluvila o něčem přímo přede mnou, ale vůbec mě nenechala nic říct. Pak začala vyprávět ty svoje hloupé vtipy o tlustých lidech. Bylo to hrozné. Doma jsem pak hodně plakala.

Jsem trochu těžší, no, větší, řekla bych. Nemám ráda, když někdo říká, že jsem tlustá. Nevím, proč jsem taková.

Dávám si pozor, co jím, a k obědu nesním nic víc než ostatní holky. Mamka říká, že se moje tělo teprve formuje. Ona tlustá není. Ani můj bratr Kája, ani babička, ani děda, ani táta. Babička říká: „Musíš mít přece na kostech nějaké maso, děvče.“ Jo, babi, jasně – jen aby přede mnou mohl někdo jako Lexi vyprávět vtipy o tlustoších. Ale nahlas radši neříkám nic. Babička to stejně nechápe. Chápe to jen mamka, a vždycky se cítím trochu líp, když mě ujišťuje, že z té tloušťky jednou vyrostu. Taky tvrdí, že to, že se s tím musím potýkat, má určitě nějaký smysl. „Dělá to z tebe lepšího člověka,“ říkává. „Je to zkušenost, která se ti jednou bude hodit.“ To je všechno super, ale já bych byla radši, kdybych z toho vyrostla hned.

Žijeme na farmě. Moje mamka tady vyrůstala. Babička s dědou bydlí ve vlastním domě vedle nás. Pomáhají nám s farmou. Proto bývá babička často u nás, a tak chtěla vědět, co se mi stalo – proč pláču.

Kdykoliv se zmíním o Lexi, celá se rozčílí: „Zajdu do školy a tu holku srovnám,“ říkává.

„Ne, babi!“

„Proč s ní vlastně ještě kamarádíš? Ta holka neví, jak se má k lidem chovat, a zvlášť ke kamarádkám.“

„To není její vina, babi. Může za to ta nová holka,“ zastala jsem se Lexi tak jako vždycky. „Ta nová holka, kterou nemůžu vystát.“

„Když si to budeš pořád opakovat, nikdy se to nezlepší,“ prohlásila babička. Je to drsná ženská.

Jenže já mám kamarádky, jediné když jsem v partě s Lexi. Jinak s tlustou holkou nechce nikdo kamarádit. Nevím, co mám dělat.